

UTDRAG FRA DEN LESIKRYPTISKE ENCYKLOPEDI

Trolleyology: *Trolleyology* er en måte å teste og utfordre våre moralske intuisjoner og etiske koherens. Den springer ut av Philippa Foots velkjente «*trolley problem*». I dette tankeeksperimentet blir du bedt om å ta stilling til følgende dilemma: En trikk løper løpsk nedover et trikkespor. I veien er det fem personer som har blitt knyttet fast til sporet av en gal filosof. Heldigvis kan du dra i en spak, som vil pense trikken over i et annet spor. Dessverre er det én enkelt person bundet fast til det sporet. Bør du dra i spaken eller gjøre ingenting? Noen kommer til å dø uansett, men du kan velge om det blir en eller fem.

Foot brukte selv eksemplene for å få frem et poeng om «prinsippet om dobbel effekt», men det har etter hvert vokst frem en mini-industri som går ut på å konstruere variasjoner rundt dette temaet. Det benyttes alskens finurlige tekniske innretninger og filosofiske krumspring med antatt intuitiv moralsk relevans. Det viser seg at i den originale versjonen velger de aller fleste å pense trikken over mot den ene personen. Men etter en senere artikkel skrevet av Judith Jarvis Thompson innbefatter eksemplene ofte en feit mann som skal dyttes eller slippes ned på sporet. I de tilfellene der man blir bedt om å dytte ham i veien for sporet velger de aller fleste ikke å drepe ham.

Eksemplene har blant annet blitt brukt innen psykologien til å vise at intuisjonene våre ikke er utpreget koherente. De er også blitt brukt til å se hvordan mennesker reagerer moralsk på sosiale faktorer som rase eller klasse. I et tilfelle ble halvparten av forsøkspersonene i en studie bedt om å dytte en mann som heter Tyrone Payton i sporet for å redde hundre medlemmer av New York Filharmonien. Den andre halvparten ble bedt om de ville dyttet Chip Ellsworth III i sporet for å redde hundre medlemmer av Harlem Jazzorkester. Det viste seg at konservative lettere fikk seg til å ekspedere Tyrone, mens liberalere lettere kverket Chip. Studien ble uformelt omtalt som «Kill Whitey».

Det er viktig å skille mellom *trolleyology* som brukt av nevroetikere, filosofer og psykologer på den ene siden, og *trolleyology* som populærpsykologisk fenomen på den annen. Ordet er nemlig utrolig nok homonymt med et fenomen som går ut på å si noe om menneskers personlighet og oppførsel basert på hva de har i handlevogna. D.P.G.